

Національний університет
водного господарства та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-17

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

«_____» _____ 20__ р.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCHES

спеціальність _____ 081 «Право»
specialt _____ 081 «Law»
(шифр і назва спеціальності)
(code and name of the specialty)

Рівне – 2018

Робоча програма з дисципліни «Методологія наукових досліджень»
для студентів спеціальності «Право». – Рівне: НУВГП, 2018. – 15 с.

Розробник: Мельничук Юлія Іванівна, доцент кафедри спеціальних
юридичних дисциплін, кандидат філософських наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальних
юридичних дисциплін.

Протокол від «__» ____201_ року № __.

Завідувач кафедри
спеціальних юридичних
дисциплін _____ проф. В.І. Кафарський

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності 081 «Право».

Протокол № __ від «_____» 2018 року

Голова науково-методичної комісії _____ проф. Цимбалюк В.І.
«__» _____2018 року

© Мельничук Ю.І. 2018 рік

© НУВГП, 2018 рік

ВСТУП

Програма нормативної навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «Право».

Сучасний висококваліфікований юрист повинен володіти глибокими знаннями та критичним, аналітичним, конструктивним мисленням. Тому, необхідно досконало володіти методологією наукових досліджень та вмінням практично застосувати методи пізнання. Якщо практичний досвід майбутні спеціалісти набувають у процесі навчальної та виробничої практики, а також безпосередньо на виробництві чи у невиробничих організаціях, то навички науково-дослідної роботи вони повинні отримати у вищих навчальних закладах. Отже, наукова підготовка студентів і магістрів зокрема – одне з важливих завдань навчання. Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень» передбачає формування культури та навичок проведення досліджень, упровадження їх результатів у практику діяльності організацій. Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та умінь, що формують професійний рівень юриста в системі юридичної освіти.

Предмет вивчення - є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, методи, технології пізнання, що пов'язані з науковою та практичною професійною діяльністю в галузі права.

Метою навчальної дисципліни є формування знань з методології, теорії методу і процесу, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, на студентському рівні, на етапах магістерських досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення курсу передбачає наявність системних та ґрунтовних знань із курсу – «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Логіка», «Кримінального права та процесу», «Цивільного права та процесу».

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Для дослідників-початківців дуже важливо мати уявлення про методологію та методи наукової творчості, оскільки саме на перших кроках до оволодіння навичками наукової роботи найбільше виникає питань саме методологічного характеру. Передусім бракує досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосуванні логічних законів і правил, нових засобів і технологій. Тому є сенс розглянути ці питання докладніше.

Не можна ігнорувати факти тільки тому, що їх важко пояснити або знайти їм практичне використання. Зміст нового в науці не завжди бачить сам дослідник. Нові наукові факти і навіть відкриття, значення яких погано розкриті, можуть тривалий час лишатися в резерві науки і не використовуватися на практиці.

Метою вивчення навчальної дисципліни є: підготовка та залучення студентів до здійснення науково-дослідницької діяльності, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень, надання їм певних знань щодо методології, методики й інструментарію дослідження та підготовки ними публікацій, кваліфікаційних робіт. Навчитись застосовувати в дослідженнях методи аналізу інформаційних джерел та організації наукової праці.

Ключові слова: наука, наукове дослідження, наукове пізнання, класифікація наук, теоретичні методи пізнання, емпіричні методи пізнання, інформаційне забезпечення наукового дослідження, стаття, монографія, магістерська робота, оформлення інформаційних джерел.

Abstract

For early stage researchers is important to have uyvlenyia the methodology and methods of scientific work, because it is the first step to mastering the skills of scientific work for most there is a methodological harakteru. First of all, there is a lack of experience in using the methods of scientific knowledge, the application of logical laws and rules, new means and technologies. Therefore, it makes sense to consider these issues in more detail.

It is impossible to ignore the facts only because they are difficult to explain or find practical use for them. The content of the new science is not always seen by the researcher himself. New scientific facts and even discoveries, the significance of which is poorly discovered, can for a long time remain in the reserve of science and not be used in practice.

The purpose of the study of the discipline is to: prepare students for the research activities, familiarize them with the strategy and tactics of research, provide them with some knowledge about the methodology, methodology and tools of research and preparation of their publication, qualification papers. Learn to apply research methods to analyze information sources and organization of scientific work.

Key words: science, scientific research, scientific knowledge, classification of sciences, theoretical methods of cognition, empirical methods of cognition, information support of scientific research, article, monograph, master's work, registration of information sources.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»	Нормативна	
	Спеціальність 081 «Право»		
Модулів – 1		Рік підготовки: 5 курс	Рік підготовки: 5 курс
Змістових модулів – 2		Семестр: 9-ий	Семестр: 9-ий
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Лекції – 16 год.	Лекції – 2 год.
Загальна кількість годин – 90		Практичні – 14 год.	Практичні – 8 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5		Перший (магістерський) другий рівень вищої освіти	Лабораторні - -год.
	Самостійна робота – 60 год.		Самостійна робота – 80 год.
	Індивідуальні - - год.		
	Вид контролю - залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 33% до 67%;

заочної форми навчання – 11 % до 89%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є: підготовка та залучення студентів до здійснення науково-дослідницької діяльності, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень, надання їм певних знань щодо методології, методики й інструментарію дослідження та підготовки ними публікацій, кваліфікаційних робіт. Навчитись застосовувати в дослідженнях методи аналізу інформаційних джерел та організації наукової праці.

2.2. Завдання – сформуванати систему знань теоретичного та практичного характеру, які стосуються вивчення знань та формування практичних навичок, а саме:

- особливостей предмету методології наукового дослідження;
- функцій методології науки;
- класифікацій методів наукового дослідження;
- технології наукового дослідження;
- методології створення наукових повідомлень;
- застосування методології наукового дослідження у написанні наукових робіт;
- застосування методів наукового дослідження;
- обґрунтування проблеми дослідження;
- формулювання теми дослідження, мети, завдань; - написання наукових публікацій.

2.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент *повинен*:

знати: основні теоретичні поняття курсу, що дозволить їм зрозуміти сутність процесу наукового дослідження; предмет і сутність науки та її головна функція; особливості розумової праці вченого; порядок організації наукових досліджень; основні бази наукових досліджень; основні положення наукових методологій; загальні методи наукових досліджень; спеціальні методи юридичних досліджень; логіку наукового дослідження; методологію написання наукових повідомлень;

вміти: застосовувати в практичній діяльності набуті в практичній діяльності набуті теоретико-методологічні знання; підготувати наукову доповідь з проблем методології та організації наукових досліджень; аналізувати першоджерела та наукову літературу; аналізувати зміни в законодавстві з точки зору різноманітних наукових методів і методологій; дати порівняльну характеристику основних наукових методів і методологій; самостійно виявляти як позитивні моменти так і слабкі сторони в застосовуваних наукових концепціях; творчо застосовувати набуті знання в

процесі правотворчої діяльності і наукової праці; формулювати наукові проблеми; підбирати адекватні методи наукового дослідження з метою вирішення дослідницьких завдань; формулювати робочі гіпотези та визначати дослідницькі завдання; визначати діагностичні виміри досліджуваних явищ.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи наукової діяльності

Тема 1. Поняття науки як системи знань.

1. Сутність пізнання. Рівні та види наукового пізнання.
2. Предмет і сутність науки та її головна функція. Сучасна система наукових знань. Наукова школа: структура, функції та основні ознаки.
3. Поняття дисциплінарні та міждисциплінарні дослідження.
4. Класифікація наук. Підходи до класифікації наук: методологічний, гносеологічний, логічний. Мета і завдання фундаментальних та прикладних наук.
5. Наукова діяльність, її види та форми. Сутність наукового дослідження.
6. Організація науково-дослідної роботи в Україні.
7. Міжнародна науково-технічна співпраця України. Міжнародні програми розвитку науково-технічної співпраці між Україною і Європейським Союзом.

Тема 2. Основні положення наукової методології.

1. Методологія наукових досліджень: значення, сутність, мета, принципи, завдання та функції.
2. Гносеологічний, логічний і методологічний підходи.
3. Характеристика понять: методологія, наукова ідея, гіпотеза, закон, закономірності, принципи, аксіома, теореми, категорія.
4. Методологія і методи наукового пізнання.
5. Діалектичний та герменевтичний підходи в юридичних дослідженнях.
6. Відмінності загальної та часткової методології.

Тема 3. Загальне поняття про методи наукових досліджень.

Характеристика теоретичних методів досліджень.

1. Методи дослідження та їх класифікація:
  - 1.1. Загальні методи наукового дослідження.
  - 1.2. Спеціальні методи дослідження.
  - 1.3. Методи теоретичного дослідження.
2. Критерії відбору методології дослідження.

3. На застосування логічних законів і правил.

Тема 4. Характеристика емпіричних методів дослідження.

1. Поняття та загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження
2. Спостереження як емпіричний метод наукового дослідження.
3. Вимірювання, порівняння, узагальнення як базові емпіричні методи.
4. Експеримент як науковий метод: види, етапи проведення.
5. Інші емпіричні методи дослідження: опитування, експертна оцінка, метод асоціацій та аналогій та ін.

Тема 5. Методологія креативного рішення проблем.

1. Знання та креативність.
2. Методи креативного рішення проблем.
3. Принципи й алгоритми розв'язання інноваційних завдань.
4. Синергетика, синектика, коучунг як методологічні основи пізнання.
5. Особливості застосування креативних методів у юриспруденції.

Змістовий модуль 2. Технологія проведення та особливості оформлення наукового дослідження

Тема 6. Загальна характеристика процесу наукового дослідження.

1. Процес наукового дослідження та його стадії.
2. Наукова проблема й обґрунтування теми дослідження. Гіпотези у науковому дослідженні.
3. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.
4. Логічні основи аргументації у методології наукових досліджень.
5. Дослідна та завершальна стадії науково-дослідного процесу.
6. Логічні та предметні помилки в наукових дослідженнях.

Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

1. Документальні джерела інформації. Види документів.
2. Бібліографічний апарат наукового дослідження.
  - 2.1. Правила складання бібліографічного опису для списку літератури та джерел.
  - 2.2. Правила бібліографічного опису окремих видів документів.
  - 2.3. Правила написання цитат і бібліографічних посилань у текстах наукових, навчальних робіт.
3. Пошук інформації у процесі наукової роботи.
4. Електронний пошук наукової інформації.

Тема 8. Методика оформлення результатів наукового дослідження.

1. Види наукових кваліфікаційних робіт, місце магістерської роботи серед них.

2. Види наукових публікацій:

- 2.1. Наукова монографія.
  - 2.2. Наукова стаття.
  - 2.3. Тези наукової доповіді (повідомлення).
  - 2.4. Наукова доповідь (повідомлення).
3. Правила оформлення публікацій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	П	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи наукової діяльності													
Тема 1. Поняття науки як системи	8	2	1			5	11		1				10
Тема 2. Основні положення наукової методології.	8	2	1			5	12	1	1				10
Тема 3. Загальне поняття про методи наукових досліджень. Характеристика теоретичних методів досліджень.	14	2	2			10	11,5	0,5	1				10
Тема 4. Характеристика емпіричних методів дослідження.	14	2	2			10	11,5	0,5	1				10
Тема 5. Методологія креативного рішення проблем	14	2	2			10	11		1				10
Разом змістовий модуль 1.	58	10	8			40	57	2	5				50

 Національний університет водного господарства та природокористування											
Змістовий модуль 2. Технологія проведення та особливості оформлення наукового дослідження											
Тема 6. Загальна характеристика процесу наукового дослідження	9	2	2			5	11		1		10
Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	9	2	2			5	11		1		10
Тема 8. Методика оформлення результатів наукового дослідження.	14	2	2			10	11		1		10
Разом змістовий модуль 2.	32	6	6			20	33		3		30
Всього годин	90	16	14			60	90	2	8		80

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Поняття науки як системи знань дисципліни	1	1
2	Тема 2. Основні положення наукової методології.	1	1
3	Тема 3. Загальне поняття про методи наукових досліджень. Характеристика теоретичних методів досліджень.	2	1
4	Тема 4. Характеристика емпіричних методів дослідження.	2	1
5	Тема 5. Методологія креативного рішення проблем	2	1
6	Тема 6. Загальна характеристика процесу наукового дослідження	2	1
7	Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	2	1

8	Тема 8. Методика оформлення результатів наукового дослідження.	2	1
	Всього	14	8

6. Самостійна робота

№	Назва теми	К-сть годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Поняття науки як системи знань дисципліни	5	10
2	Тема 2. Основні положення наукової методології.	5	10
3	Тема 3. Загальне поняття про методи наукових досліджень. Характеристика теоретичних методів досліджень.	10	10
4	Тема 4. Характеристика емпіричних методів дослідження.	10	10
5	Тема 5. Методологія креативного рішення проблем	10	10
6	Тема 6. Загальна характеристика процесу наукового дослідження	5	10
7	Тема 7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	5	10
8	Тема 8. Методика оформлення результатів наукового дослідження.	10	10
	Всього	60	80

7. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» використовуються такі методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод;
- проблемне викладання;
- частково-пошуковий метод;
- робота в малих групах;
- семінари-дискусії;
- дослідницький метод.

8. Методи контролю

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Контроль за засвоєнням знань здійснюється декількома способами: застосовуються різні форми опитування, виконання реферативних завдань, написання контрольних робіт на практичних заняттях, а також систематичне проведення модульного контролю, складання заліку.

При виставленні оцінок враховуються, насамперед, знання, розуміння й уміння аналізувати конкретні ідеї, а не особисте відношення до них тих, хто відповідає. Успішність засвоєння курсу визначається за допомогою ухвалені шкали оцінювання.

Всі види занять навчальної дисципліни «Юридична деонтологія» повинні проводитися в навчальних аудиторіях з використанням відповідних дидактичних і технічних засобів навчання.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			Всього
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
10	10	10	10	15	15	15	15	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

10. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену	Для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
82-89	Добре	
74-81		
64-73	Заловільно	
60-63		
35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» включає:

1. Програму навчальної дисципліни;
2. Тестові модульні завдання;
3. Заячківська, О. В. (104-117, 2011) Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» та завдання до практичних занять для студентів денної форми навчання / Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/848/>

12. Рекомендована література

12.1.Базова

1. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник / Н.М. Краус. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.
2. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
3. Політична наука: Методи дослідження : підручник / [О.А. Габріелян та ін.]; за ред. О.А. Габріеляна. – К.: Видавничий центр «Академія», 2012. – 320 с.

4. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. Посібник для студентів / За ред. А.Є.Конверського. – Київ. Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
5. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 142 с.

12.2. Допоміжна

1. Алексеев А. П. Аргументация. Познание. Общение. / А. П. Алексеев. – Москва, 1991. – 150 с.
2. Андрос Е. Н. Истинна как проблема познания и мировоззрения / Е. Н. Андрос. – Киев, 1984. – 47 с.
3. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень / М. Т. Білуха. – Київ, 2002. – 480 с.
4. Гетманова А. Д. Логика / А. Д. Гетманова. – Москва, 2002. – 416 с.
5. Грищенко І. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / І. М. Грищенко. – Київ, 2001. – 185 с.
6. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб. / за ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2010. – 280 с.
7. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / А. М. Єріна. – Київ : Центр навч. л-ри., 2004. – 212 с.
8. Канке В. А. Основные философские направления в концепции науки / В. А. Канке. – Москва, 2000. – 220 с.
9. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження : навч. посіб. / О. В. Клименюк. – Київ : Міленіум., 2005. – 186 с.
10. Дудченко А. А. основы научных исследований : науч. пособие / А. А. Дудченко. – Київ, 2000. – 114 с.
11. Методологические вопросы науковедения / под ред. В. И. Оноприенко. – Київ, 2001. – 340 с.
12. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276с.

12.3.Електронний репозиторій НУВГП

1. Малигіна В. Д. Методологія наукових досліджень : монографія / В. Д. Малигіна, О. Ю. Холодова, Л. М. Акімова. – Рівне : НУВГП, 2016. – 247 с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/3888/>
2. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Ф. Д. Швець. – Рівне : НУВГП, 2016. – 151 с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/3946/>
3. Сисоєва С. О. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 360 с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4766/>
4. Заячківська, О. В. (104-116, 2011) Конспект лекцій з дисципліни «Методологія наукових досліджень» для студентів спеціальності 8.050104 «Фінанси» денної форми навчання [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/879/>
5. Корбутяк В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Корбутяк. – Рівне : НУВГП, 2010. – 176 с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1855/>
6. Швець Ф. Д. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Ф. Д. Швець. – Рівне : НУВГП, 2013. – 208 с. [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4673/>

12.4.Інформаційні ресурси

- 1.Електронні наукові видання НБУ ім. В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&Z21ID=
2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm>
3. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету[електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.yale.edu/library/>
4. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>
5. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» [електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nau.ua \](http://www.nau.ua)